

**การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร**
**ENVIRONMENTAL MANAGEMENT OF SCHOOL IN THE SAEN-TOR CAMPUS GROUP.
UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE KAMPHAENGPHET.**

ณัฐกร กลิ่นมิ่ง¹ สุชาติ เสวตบตี²

Received : July 19, 2026

Revised : August 2, 2026

Accepted : September 19, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร 2) แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ประชากร จำนวน 353 คน กลุ่มตัวอย่าง 186 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ รองลงมา คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และต่ำสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ
2. แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร มีพหุแนวทาง สังเคราะห์ได้ดังนี้ 1) ควบคุมดูแลและบำรุงรักษาอาคารเรียน อาคารประกอบ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้เป็นไปตามระเบียบและมาตรฐานอยู่เสมอ 2) ตรวจสอบห้องน้ำ/ห้องส้วม และการกำจัดของเสียให้ถูกสุขลักษณะ 3) มีการตกแต่งอาคารสถานที่ และบริเวณโรงเรียน ให้มีความร่มรื่น สวยงาม สะอาด ปลอดภัย 4) มีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 5) พัฒนาความพร้อมของนวัตกรรมและแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน 6) เปิดโอกาสให้นักเรียนและชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา 7) การกำหนดนโยบาย และการวางแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น 8) มีตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา

¹ นักศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

² อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Abstract

The purposes of this research were to study. 1) study the environmental management of educational institutions in the Saen To Cluster under the Kamphaeng Phet Secondary Educational Service Area Office, and 2) propose guidelines for the development of school environments within the same cluster. The study population consisted of 353 individuals, with a sample group of 186 participants. The research instruments included a questionnaire and a semi-structured interview. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis semi-structured interview.

The research results found that.

1. Overall, the environmental management in schools within the Saen Tor Educational Cluster was rated at a high level. When analyzed by area, the highest mean score was found in the academic environment, followed by the physical environment, while the lowest score was in the management of environmental operations.

2. The guidelines for developing the school environment in the Saentho interdisciplinary cluster, under the Kamphaeng Phet Secondary Educational Service Area Office, can be summarized in several approaches as follows: 1) Maintaining and preserving school buildings and facilities in accordance with regulations and standards; 2) Ensuring hygiene in restrooms and waste disposal; 3) Enhancing the aesthetics, cleanliness, and safety of school buildings and grounds; 4) Creating conducive learning environments both inside and outside classrooms; 5) Advancing innovation and learning resources; 6) Encouraging student and community participation in environmental development; 7) Setting clear policies and plans for environmental development that suit the local context; and 8) Monitoring, evaluating, and improving the school environment regularly.

Keywords : Environmental management of schools

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ระบุการบริหารสถานศึกษาและภารกิจหลักของโรงเรียนว่าโรงเรียนต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการให้การศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อผู้เรียน และสังคมให้บรรลุความมุ่งหมายที่กำหนด สถานศึกษาต้องจัดให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ตามหลักการ และแนวทางที่กำหนดไว้ อาทิเช่น จัดธรรมชาติ และศักยภาพของนักเรียนแต่ละวัย แต่ละคน ทั้งในและนอกโรงเรียนตามสภาพจริง (Office of the National Education Commission, 2545, p. 17) อีกทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ระบุแนวความคิดการจัดการศึกษาไว้ว่าโรงเรียนเป็นสถาบันสำคัญต่อการเรียนรู้และการสร้างคุณลักษณะของมนุษย์ เป็นสถานที่อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติที่จะนำไปสู่การดำรงชีวิต รวมทั้งพัฒนาสังคมให้เกิดความสุขและเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็นการผสมผสานกันระหว่างหลักสูตรเนื้อหาสาระของวิชาที่เรียน ครู ภูมิ ระเบียบ ข้อบังคับการปกครองและเพื่อนร่วมชั้นเรียนร่วมโรงเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียนทั้งในด้านการพัฒนาความคิด การสร้างเสริมประสบการณ์ การปรับตัวและบุคลิกภาพ ให้สอดคล้องกับสภาพและการดำรงชีวิตในสังคม ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ และเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกต้องเหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการศึกษา เพราะทำให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่นำไปเรียนไปเล่นและไปทำงานนำมาซึ่งความรู้และประสบการณ์ต่างๆการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมเป็นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียน ต้องกำหนดให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตรงกับความต้องการของสังคม ซึ่งตลอดระยะเวลาที่อยู่ในโรงเรียนสภาพแวดล้อมต่างๆ ย่อมมีผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตของผู้เรียน รวมทั้งมีอิทธิพลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอน และยังได้ระบุว่าการศึกษเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในอันที่จะสร้างทรัพยากรมนุษย์ของชาติที่มีคุณภาพและก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศว่า ดังนั้น การศึกษาจึงหมายถึง “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของ บุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการการสร้างสรรคความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคล เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนจัดการบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนตลอดจนสื่ออำนวยความสะดวกเพื่อให้เอื้อต่อ การเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่ได้ระบุสาระสำคัญของมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะมาตรฐานด้านกระบวนการมาตรฐานที่ 15 ให้มีการจัดสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (Office of the Education Council, 2560, p. 76) นอกจากนี้ นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ได้กำหนดจุดเน้นการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติการศึกษา เพื่อให้ประชาชนวัยเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน และมีคุณธรรมนำความรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรจึงได้จัดทำจุดเน้นการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาลงสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสู่การเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพสู่มาตรฐานตามที่ทุกคนคาดหวังไว้ว่า “ครูนำศรัทธา วิชาการดี สถานที่สวยงาม บริหารสัมพันธ์เยี่ยม” จากจุดเน้นการขับเคลื่อน

นโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จึงต้องการพัฒนาสถานศึกษาที่ สวยงาม เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งมีเป้าหมายให้สถานศึกษาทุกแห่งสะอาด สวยงาม ร่มรื่น และปลอดภัย เพราะสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษามีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาแก่นักเรียนได้ พัฒนาการเรียนรู้ มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญ และเป็น องค์ประกอบที่มีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และคุณลักษณะของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี การจัด สภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกต้อง เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการศึกษา เพราะจะทำให้โรงเรียนเป็นสถานที่ น่าไปเรียน ไปเล่น และไปทำงาน นำมาซึ่งความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมเป็น หน้าที่โดยตรงของโรงเรียน ต้องกำหนดให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตรงกับความต้องการของสังคม ซึ่งตลอดระยะเวลาที่อยู่ในโรงเรียนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ย่อมมีผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตของผู้เรียน รวมทั้งมีอิทธิพลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอน ทั้งนี้เพราะว่าผู้เรียนเหล่านั้นต้องใช้ชีวิตประจำวันอยู่ใน โรงเรียนอย่างน้อยวันละ 6-7 ชั่วโมง เป็นระยะเวลา 6-15 ปี (The Secondary Educational Service Area Office Kamphaeng Phet, 2566, p. 5)

ปัญหาการวิจัย บริบทของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จากข้อมูลรายงานผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. 2565 พบว่า สถานศึกษายังมีประเด็นปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมเล็กน้อยเกี่ยวกับระบบการบริหารงาน ในสถานศึกษากับ ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษา ที่ต้องบูรณาการงานกันอย่างลงตัว สภาพปัญหาด้านการจัดการสื่อสาร การประสานงาน การสร้างร่วมมือ และการติดตามประเมินผล รวมถึงสภาพปัญหา ด้านการจัดการหลักสูตร และการสอนในแต่ละช่วงชั้นของสถานศึกษาให้มีความเป็นระบบ เป็นรูปธรรมและยั่งยืน นอกจากนี้ก็เป็นปัญหาด้าน การมีส่วนร่วมจากบุคลากร ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียนและคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ ทำการศึกษาค้นคว้าโดยใช้แนวคิดทฤษฎีจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Office of the Basic Education Commission, 2546, p. 9) ได้ศึกษาองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา พบว่ามีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) สิ่งแวดล้อมทางวิชาการ 3) สิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ สอดคล้องกับกึ่ง กนก กิณเรศ (Kinnaree, 2565, p. 144) พบว่า สิ่งแวดล้อมด้านการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหาร สถานศึกษาควรนำความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุเป็นรูปธรรมให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรม ต่าง ๆ จัดตกแต่งบริเวณรอบๆอาคารเรียน อาคารประกอบให้ร่มรื่น สวยงาม มีความสะอาด โดยคำนึงถึงความ เหมาะสมและความปลอดภัยในสถานศึกษา คือ ด้านภูมิทัศน์ ด้านอาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ สื่อ อุปกรณ์การสอน ต่างๆ ซึ่งทุกส่วนจะช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ส่งผลให้ นักเรียนและบุคลากรมีเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษา สอดคล้องกับ สาคร มหาหิงค์ (Mahahing, 2559, p. 356) พบว่า แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาควรจัดตกแต่งบริเวณรอบๆอาคารเรียนอาคารประกอบให้ร่มรื่น สวยงาม มีความสะอาดและปลอดภัย 2) ควรใช้ประโยชน์จากอาคารเรียน และอาคารประกอบอย่างคุ้มค่า 3) ควร จัดห้องน้ำ ห้องส้วมให้ เพียงพอ สะอาด และถูกสุขลักษณะ 4) ควรให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย และจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน 5) ควรมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากร 6) ควร ระดมทุนจากทุกภาคส่วนเพื่อสนับสนุนในการพัฒนาสภาพแวดล้อม 7) ควรจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ โดยบูรณาการ

ผ่านการปฏิบัติให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ทั้งในและนอกห้องเรียน ควรจัดบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 9) ควรจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการศึกษาให้มีคุณภาพตามไปด้วย สอดคล้องกับ ธงชัย แสงโพล (Sangplong, 2547, p. 28) พบว่า ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการบริหารทรัพยากรในโรงเรียนมากที่สุด ผู้บริหารมีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ผู้บริหารสำคัญที่สุดในการทำงานและส่งเสริมสนับสนุน การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่จะทำให้อะไรก็ตามประสบความสำเร็จในการทำงานโดยให้การสนับสนุน เสริมแรง สร้างขวัญและกำลังใจที่ดีแก่คณะทำงาน

สรุป จากปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจทำการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำเภองาว เพชร ให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการศึกษา และพัฒนาผู้เรียนให้ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำเภองาว เพชร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำเภองาว เพชร

วิธีการวิจัย

1. **ประชากร** คือ ข้าราชการครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำเภองาว เพชร จำนวน 353 คน
2. **กลุ่มตัวอย่าง** คือ ข้าราชการครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำเภองาว เพชร จำนวน 186 คน
3. **ตัวแปรที่ศึกษา**
ตัวแปรพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน
ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ขอบข่าย การจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) ด้านสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในเรื่อง การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำเภองาว เพชร จำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

เครื่องมือฉบับที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำเภองาว เพชร แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งออกแบบในลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขต

เสนอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert, 1967, p. 90) โดยมีข้อคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา 3 ด้าน คือ 1) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) ด้านสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ

เครื่องมือฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตเสนอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 ประเด็นสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตเสนอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามโดยแบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำผลการศึกษา มาสร้างเป็นเครื่องมือตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตเสนอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

เครื่องมือฉบับที่ 1

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งออกแบบในลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตเสนอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert scale) มี 5 ระดับความคิดเห็น (Likert, 1967, p. 90) ได้แก่

ระดับ 5 หมายถึง คุณภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ในระดับ มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง คุณภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ในระดับ มาก

ระดับ 3 หมายถึง คุณภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง คุณภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ในระดับ อยู่ในระดับ น้อย

ระดับ 1 หมายถึง คุณภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ในระดับ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) และ จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่มีความเที่ยงตรงและความถูกต้องของเนื้อหา ซึ่งผลการประเมินค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67 - 1.00 ซึ่งค่า IOC = 0.98

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย อยู่ในช่วง 0.7 ขึ้นไป ซึ่งค่าความเชื่อมั่น = 0.92

ขั้นตอนที่ 5 ดำเนินการสร้างเครื่องมือฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

เครื่องมือฉบับที่ 2

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งออกแบบในลักษณะแบบตรวจสอบรายการ(check list)

ตอนที่ 2 ประเด็นสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สร้างและพัฒนาโดยนำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านของแบบสอบถาม มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาในสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและติดตามแบบสอบถาม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้รูปแบบการตอบแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์

3) ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์งานวิจัยจากคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์งานวิจัย

4) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนมาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1) การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) การวิเคราะห์คุณภาพการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูลแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของBest (Best, 1977, p. 75) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง การจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง การจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง การจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง การจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง การจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) วิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าความถี่ (f) และค่าร้อยละ (percentage)

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร **รายด้านและภาพรวม**

n = 186					
ด้านที่	การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	ลำดับที่
1	สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	4.04	0.55	มาก	2
2	สิ่งแวดล้อมทางวิชาการ	4.28	0.58	มาก	1
3	สิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ	3.97	0.53	มาก	3
รวม		4.10	0.55	มาก	-

จากตารางที่ 4.6 การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 2 สิ่งแวดล้อมทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.58) รองลงมา คือ ด้านที่ 1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.55) และต่ำสุด คือ ด้านที่ 3 สิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.53) สำหรับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าอยู่ระหว่าง 0.53 - 0.58 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกัน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นตรงกัน 3 ท่าน ดังนี้

ประเด็นสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษา	ค่าน้ำหนัก
1. ควบคุมดูแลและบำรุงรักษาอาคารเรียน อาคารประกอบ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้เป็นไปตามระเบียบและมาตรฐานอยู่เสมอ	3
2. ตรวจสอบห้องน้ำ/ห้องส้วม และการกำจัดของเสียให้ถูกสุขลักษณะ	3
3. มีการตกแต่งอาคารสถานที่ และบริเวณโรงเรียน ให้ร่มรื่น สวยงาม สะอาด ปลอดภัย	3
4. มีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้	3
5. พัฒนาความพร้อมของนวัตกรรมและแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน	3
6. เปิดโอกาสให้นักเรียนและชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา	3
7. การกำหนดนโยบายและการวางแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น	3
8. มีตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป	3

จากตารางที่ 2 พบว่า มีประเด็นสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ที่ตรงกันทั้ง 3 ท่าน มีดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ 1) ควบคุมดูแลและบำรุงรักษาอาคารเรียน อาคารประกอบ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้เป็นไปตามระเบียบและมาตรฐานอยู่เสมอ 2) ตรวจสอบห้องน้ำ/ห้องส้วม และการกำจัดของเสียให้ถูกสุขลักษณะ 3) มีการตกแต่งอาคารสถานที่ และบริเวณโรงเรียน ให้มีความร่มรื่น สวยงาม สะอาด ปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ 4) มีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 5) พัฒนาความพร้อมของนวัตกรรมและแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ด้านสิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ 6) เปิดโอกาสให้นักเรียนและชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา 7) การกำหนดนโยบายและการวางแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น 8) มีตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ รองลงมา คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และต่ำที่สุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ

2. แนวทางการพัฒนา ที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกัน จำนวน 3 คน เกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร มีแนวทางดังต่อไปนี้ 1) ควบคุมดูแลและบำรุงรักษาอาคารเรียน อาคารประกอบ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้เป็นไปตามระเบียบและมาตรฐานอยู่เสมอ 2) ตรวจสอบห้องน้ำ/ห้องส้วม และการกำจัดของเสียให้ถูกสุขลักษณะ 3) มีการ

ตกแต่งอาคารสถานที่ และบริเวณโรงเรียน ให้มีความร่มรื่น สวยงาม สะอาด ปลอดภัย 4) มีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 5) พัฒนาความพร้อมของนวัตกรรมการเรียนรู้อาคารเรียน 6) เปิดโอกาสให้นักเรียนและชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา 7) การกำหนดนโยบายและการวางแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น 8) มีตรวจสอบติดตาม ประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก หน่วยงานต้นสังกัดทุกระดับไม่ว่าจะเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร มีการกำหนดแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการ การดำเนินการ และการประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาที่เป็นมาตรฐานสำหรับสถานศึกษาทุกแห่งอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับนิยามา เจริญรวย (Charoenruay, 2566, p. 89) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยจากการศึกษา พบว่า สถานศึกษามีการส่งเสริมให้จัดภูมิทัศน์สวนหย่อม และปลูกต้นไม้ ให้ความร่มรื่นสวยงาม ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีระบบสื่อสารที่แสดงถึงการทำงานอย่างเป็นระบบ มีเว็บไซต์ที่เชื่อถือได้และเอื้อต่อการเรียนรู้ มีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถในการทำงาน มีการใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศในการบริหารงาน มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน และสนับสนุนให้มีการใช้สื่อ ICT ในการจัดการเรียนการสอนของครู ที่ทันสมัย ส่งผลให้การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับนิยามา แก่นพุฒ (Kaenput, 2562, p. 180) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษของโรงเรียนกาญจนาภิเษก พบว่า การบริหารสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษของโรงเรียนกาญจนาภิเษก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสาคร มหาหิงค์ (Nahahing, 2559, p. 356) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 พบว่า การบริหารสภาพแวดล้อม ในภาพรวม 3 ด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านกายภาพ รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการ และด้านวิชาการ ตามลำดับ และสอดคล้องกับณฤมล ก้อนขาว (Konkhaw, 2558, p. 87) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนศรีธธาสมุทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

2. แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร มีพหุแนวทาง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีแนวทาง ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 1) สถานศึกษากำหนดให้มีการควบคุมดูแลและบำรุงรักษาอาคารเรียน อาคารประกอบ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้เป็นไปตามระเบียบและมาตรฐานอยู่เสมอ โดยจัดทำแผนการตรวจสอบและบำรุงรักษา รายเดือน รายไตรมาส และรายปี โดยระบุรายการที่ต้องตรวจสอบ เช่น

หลังคา ผนัง ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และโครงสร้างหลักของอาคาร กำหนด ผู้รับผิดชอบ ในแต่ละพื้นที่หรือแต่ละหมวดงาน เช่น งานไฟฟ้า งานโครงสร้าง งานสุขาภิบาล เป็นต้น ดำเนินการตรวจสอบสภาพของอาคารและสิ่งก่อสร้างตามแผนที่วางไว้ ประเมินความเสี่ยงด้านความปลอดภัย บันทึกผลการตรวจสอบเพื่อใช้ในการวิเคราะห์แนวโน้มปัญหาและการวางแผนซ่อมแซม หากพบปัญหา ให้ดำเนินการซ่อมแซมหรือปรับปรุงทันที โดยพิจารณาความเร่งด่วนของปัญหา จัดซื้อวัสดุหรือจ้างผู้เชี่ยวชาญภายนอกหากเกินขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ในโรงเรียน จัดทำบันทึกการซ่อมแซมไว้เป็นหลักฐานและสำหรับการติดตามผล รวมถึงควบคุมให้การใช้สถานที่เป็นไปอย่างระมัดระวัง ไม่สร้างความเสียหายเพิ่มเติม มีการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบ ปลอดภัย และพร้อมใช้งาน 2) สถานศึกษามีการตรวจสอบห้องน้ำ/ห้องส้วม และการกำจัดของเสียให้ถูกสุขลักษณะ โดยให้เจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบตรวจสอบห้องน้ำทุกวัน หรือหลายครั้งต่อวัน ตรวจสอบความสะอาด ความพร้อมใช้งาน เช่น น้ำไหล, สายฉีดชำระ, กระจาดชำระ, ระบบระบายอากาศ จัดบันทึกผลการตรวจสอบเพื่อใช้ในการปรับปรุง ทำความสะอาดอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง หรือมากกว่านั้นหากมีผู้ใช้จำนวนมาก ใช้ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อในบริเวณพื้น , โถสุขภัณฑ์ , อ่างล้างมือ และบริเวณที่มีการสัมผัสบ่อย เช่น ลูกบิดประตู มีแผนปฏิบัติการกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น น้ำท่วม, กลิ่นเหม็น, การอุดตัน กำจัดขยะจากห้องน้ำทุกวัน โดยแยกของเสียตามประเภท เช่น กระจาดชำระ, ผ้าอนามัย, ขยะทั่วไป ใช้ถังขยะที่มีฝาปิด และมีถุงรองรับที่เปลี่ยนเป็นประจำ บำบัดสิ่งปฏิกูลตามมาตรฐาน เช่น การต่อระบบบำบัดน้ำเสียหรือการใช้รถดูดส้วมตามรอบระยะเวลา ให้ความรู้กับนักเรียนและบุคลากรเรื่องการใช้น้ำอย่างถูกวิธีและการรักษาความสะอาด และติดป้ายแนะนำการใช้งานห้องน้ำ เช่น "ทิ้งกระจาดลงถัง", "ล้างมือก่อนออก" 3) มีการตกแต่งอาคารสถานที่ และบริเวณโรงเรียน ให้มีความร่มรื่น สวยงาม สะอาด ปลอดภัย โดยการกำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม มีความต่อเนื่อง โดยการจัดภูมิทัศน์ให้น่าอยู่ปลูกต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับอย่างเป็นระเบียบ จัดมุมพักผ่อนสำหรับนักเรียนและครู การรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ จัดเวรทำความสะอาดรายวัน มีถังขยะประเภทแยก (ทั่วไป, รีไซเคิล, อินทรีย์) และจัดเก็บขยะเป็นระบบ มีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบความสะอาดอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินผลทุกเดือนหรือทุกภาคเรียน พร้อมข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา ด้านสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ 4) มีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 5) พัฒนาความพร้อมของนวัตกรรมและแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน อาทิ ห้องศูนย์การเรียนรู้ ห้องสมุด สนามกีฬา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น โดยการจัดกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและแสดงออกถึงความสามารถและความถนัดของตนเองอย่างมีความสุขและสร้างสรรค์ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยส่งเสริมสนับสนุนนวัตกรรม สื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้โดยการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรวมถึงทรัพยากรในชุมชนด้วย ด้านสิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ 6) เปิดโอกาสให้นักเรียนและชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกต้นไม้ , แยกขยะ , ทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหาร ให้นักเรียนร่วมออกแบบหรือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนให้สวยงามและน่าอยู่ เปิดพื้นที่ให้ชุมชนร่วมใช้หรือดูแลร่วมกับโรงเรียน เช่น สวนเรียนรู้ , แปลงเกษตรอินทรีย์ รับฟังความคิดเห็นของชุมชนในการวางแผนพัฒนาอาคารหรือบริเวณโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เชิญวิทยากรในชุมชนมาถ่ายทอดความรู้ รวมถึงสร้างความรู้สึกร่วมกันทำให้ทุกคนรู้สึกว่าเป็นโรงเรียนเป็นของตนเอง มีหน้าที่ดูแลรักษาให้สะอาด ปลอดภัย และร่มรื่น ส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจในการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกัน 7) การกำหนดนโยบายและการ

วางแผนการพัฒนาสีงแวดล้อมในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น โดยมีนโยบายที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม ระบุเป้าหมาย วิธีการ และผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง มีการประกาศให้ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชนรับทราบและเข้าใจตรงกัน มีการวางแผนที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และทรัพยากรในพื้นที่ โดยสำรวจสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน เช่น พื้นที่สีเขียวที่มีอยู่ ปริมาณขยะ น้ำเสีย หรือปัญหาเฉพาะถิ่น (เช่น น้ำท่วม ฝุ่นควัน) วางแผนพัฒนาโดยอิงกับจุดแข็งและข้อจำกัดของท้องถิ่น และปรับแผนพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ หรือปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น 8) มีการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป โดยมีการสำรวจสภาพทั่วไปของโรงเรียน เช่น ความสะอาดของห้องเรียน สนามหญ้า ห้องน้ำ ถึงขยะ สำรวจระบบต่าง ๆ เช่น ระบบระบายน้ำ ระบบไฟฟ้า ความปลอดภัยในพื้นที่เรียน/เล่น เปรียบเทียบการดำเนินงานจริงกับแผนที่วางไว้ ตรวจสอบความสม่ำเสมอในการดูแลพื้นที่ มีเกณฑ์หรือดัชนีชี้วัด เช่น ปริมาณขยะที่ลดลง จำนวนต้นไม้ที่ปลูก ความพึงพอใจของนักเรียน/ครู มีการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และจัดทำรายงานผลการประเมินอย่างเป็นระบบ เชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (นักเรียน ครู ชุมชน) มามีส่วนร่วมในการประเมิน นำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนา ปรับปรุงจุดอ่อน เสนอแผนพัฒนาต่อไป มีการตรวจซ้ำหลังการปรับปรุง เพื่อดูว่าการแก้ไขมีประสิทธิภาพหรือไม่ และมีการวางแผนระยะยาวอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาสีงแวดล้อมในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับกึ่งนก กิณเรศ (Kinnares, 2565, p. 144) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร พบว่า กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุประสงค์เป็นรูปธรรมให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมต่างๆ จัดตกแต่งบริเวณรอบๆอาคารเรียน อาคารประกอบให้ร่มรื่น สวยงาม มีความสะอาด โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความปลอดภัยในสถานศึกษา คือ ด้านภูมิทัศน์ ด้านอาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ สื่อ อุปกรณ์การสอนต่างๆ ซึ่งทุกส่วนจะช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ส่งผลให้นักเรียนและบุคลากรมีเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษา สอดคล้องกับจิราพร เครือแวงมอน (Kraewangmon, 2562, p. 144) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 พบว่า แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ต้องมีการจัดตกแต่งอาคารสถานที่ สิ่งปลูกสร้างมีความมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ โรงอาหาร ห้องน้ำห้องส้วม ถูกสุขลักษณะ มีการดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ อุปกรณ์ในห้องเรียน สนามกีฬา อุปกรณ์กีฬามีเพียงพอเหมาะสมและปลอดภัย , ด้านการเรียนรู้ ต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการจัดทำหรือจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน วิธีการสอน การจัดกระบวนการเรียนที่หลากหลายเน้นกระบวนการคิดและมุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน มีการวัดผลประเมินผลอย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้ และด้านการบริหาร ต้องมีการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาโดยมีกระบวนการในการดำเนินการต่าง ๆ ที่ทำให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา การทำงานอย่างเป็นระบบการบังคับบัญชาที่มีความเป็นกันเอง เป็นประชาธิปไตย บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารและตัดสินใจมีการทำงานเป็นทีม มีการช่วยเหลือกันของบุคลากรที่จะทำให้ภารกิจบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และสอดคล้องกับสาคร มหาหิงค์ (Mahahing, 2559, p.

356) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 41 พบว่า ควรจัดตกแต่งบริเวณรอบอาคารเรียนอาคารประกอบให้ร่มรื่น สวยงาม มีความสะอาด และปลอดภัย 2) ควรใช้ประโยชน์จากอาคารเรียน และอาคารประกอบอย่างคุ้มค่า 3) ควรจัดห้องน้ำ ห้องส้วมให้เพียงพอ สะอาด และถูกสุขลักษณะ 4) ควรให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และจัดทำ แผนปฏิบัติการร่วมกัน 5) ควรมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากร 6) ควรระดมทุนจากทุก ภาคส่วนเพื่อสนับสนุนในการพัฒนาสภาพแวดล้อม 7) ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยบูรณาการผ่านการปฏิบัติให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ทั้งในและนอกห้องเรียน 8) ควรจัดบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนให้เอื้อ ต่อการเรียนรู้ 9) ควรจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) จากการศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของ สถานศึกษาให้มีคุณภาพ เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

2) จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสนตอ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร สามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของ สถานศึกษา ซึ่งมีพหุแนวทาง เป็นโครงการพัฒนาสถานศึกษา ได้แก่ “โครงการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา” ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ , กิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ และกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ โดยมีรูปแบบของแต่ละกิจกรรมดังผลการวิจัยที่ได้อภิปรายไว้ ในบทที่ 5 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1) จากการสังเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตแสน ตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาของทุกภาคส่วนทั้งในและนอกสถานศึกษา

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลของการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่มีผลต่อประสิทธิภาพ ในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

รายการอ้างอิง

- กึ่งนก กิณเรศ. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จิราพร เครือแวงมน. (2562). การพัฒนาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธงชัย แสงโพล. (2547). บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- นฤมล ก้อนขาว. (2558). การศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนครุฑราษฎร์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิชาภา เจริญรว. (2566). การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน
ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง.
วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 10(5), 74 – 84.
- นิตยา แก่นพุ่ม. (2562). การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษของโรงเรียนกาญจนาภิเษก
สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สาคร มหาหิงค์. (2559). การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ 4(3), 356 – 168.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. (2566). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.
2565. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://sesaokpp.go.th/cms-sesaokpp/download>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีใน
โรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (ออนไลน์) สืบค้นจาก
https://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟิค.
- Best, J. W. (1977). *Research in Education* (3 rd ed.) Prentice Hall.
- Likert, Rensis. (1967). *New Patterns of Management*. New York : Mc-Geaw Hall Book Compang.